

UDK 811.163.42'367(046)

Stručni rad

Primljeno: 6.4.2018.

Helena Pavletić
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
HR-52100 Pula, I. Matetića Ronjgova 1
hpavletic@unipu.hr

Marina Erdelji
HR-40326 Sveta Marija, Mirka Dvorskog 11
marina.erdelji@gmail.com

NEKA SINTAKTIČKA OBILJEŽJA HRVATSKIH DNEVNIH LISTOVA

Sažetak

U radu se s normativnoga i funkcionalnoga stajališta opisuju sintaktička obilježja u publicističkome funkcionalnom stilu na primjeru hrvatskih dnevnih listova (*24sata*, *Sportske novosti*, *Jutarnji list*, *Novi list* i *Večernji list*), odnosno ona sintaktička obilježja koja se u njegovu opisivanju određuju razlikovnim. Ta se obilježja odnose na uprosječivanje sintakse, raspodjelu glagolskih vremena, bilježenje upravnoga i neupravnoga govora, nominalizaciju, sintaktičke pleonazme i tekstno povezivanje. Na temelju provedenoga istraživanja zaključuje se o karakterističnim, ali i nepoželjnim sintaktičkim značajkama obavijesnih žanrova publicističkoga stila. Potvrđena sintaktička obilježja ujedno su i dokaz povezanosti publicističkoga stila s drugim apstraktnim stilovima.

Ključne riječi: sintaktička obilježja, publicistički funkcionalni stil, hrvatski dnevni listovi

1. Uvod

U radu se opisuju sintaktička obilježja u publicističkome funkcionalnom stilu, odnosno ona obilježja koja publicistički stil razlikuju u odnosu na druge funkcionalne stilove: uprosječivanje sintakse, raspodjela glagolskih vremena, upravni i neupravni govor, nominalizacija, sintaktički pleonazmi i tekstno povezivanje na primjerima hrvatskih dnevnih listova: *24sata*, *Jutarnjega lista*, *Večernjega lista*, *Novoga lista* i *Sportskih novosti*.¹ Sintaktička se obilježja opisuju s normativnoga i funkcionalnoga stajališta te oprimjeruju potvrdama iz hrvatskih dnevnih listova u cilju utvrđivanja (ne) poštivanja normativnih pravila. S obzirom na to da korpus istraživanja čine hrvatski dnevni listovi, normativna se pravila odnose na žanrove publicističkoga stila koji imaju funkciju obavještavanja većeg broja ljudi, što zahtijeva uporabu neutralnoga načina izražavanja.

1 U radu se za imenovanja dnevnih listova koriste oznake JL, VL, NL i SN.

2. Publicistički funkcionalni stil

Istraživanja su funkcionalnih stilova u hrvatskome jezikoslovlju potaknuta člancima Josipa Silića u časopisu *Kolo* 1996. i 1997. i njihovim objedinjavanjem u monografiji *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* (2006). Opisujući jezična obilježja publicističkoga funkcionalnog stila Silić ističe svojevrsno klišeiziranje i uprosječivanje gramatike obavijesnih žanrova uz navođenje gramatičkih (morfoloških i sintaktičkih) značajka.

Opisujući razlike među funkcionalnim stilovima na sintaktičkoj razini, Pranjković (1996, 2001) posebno naglašava nominalizaciju koja je svojstvena apstraktnim stilovima pa tako i publicističkome stilu.

Hudeček i Mihaljević (2009) opisuju sintaktička obilježja publicističkoga stila (vrste rečenica, uprosječivanje sintakse, raspodjelu glagolskih vremena, upravni i neupravni govor i tekstne konektore) koja ga razlikuju od drugih funkcionalnih stilova. Usto donose cijeli niz oprimjerenih nepoželjnih i poželjnih jezičnih obilježja te razmatraju utjecaj engleskoga jezika koji se posebno očituje u publicističkome stilu.

Stalan je interes za sintaksu publicističkoga stila (i publicistički stil općenito), a kompleksnost toga funkcionalnog stila proizlazi iz njegovih mnogobrojnih funkcija te raznovrsnosti. Stil je to koji je najpodložniji utjecaju drugih stilova², a s druge strane upravo publicistički funkcionalni stil najviše utječe na jezičnu kulturu govornika hrvatskoga jezika. Odlikuju ga posebna obilježja na svim jezičnim razinama, a od gramatičkih su upravo sintaktička obilježja najbrojnija i najraznovrsnija (Pranjković 2001). Na sintaktičkoj razini, također, često dolazi do odstupanja od standardnojezične norme. S tim je u vezi i potreba proučavanja jezika publicističkoga stila, odnosno potreba za istraživanjem i opisivanjem njegovih obilježja u cilju razvoja jezične kulture hrvatskih govornika.

3. Analiza odabranih sintaktičkih obilježja

3.1. Uprosječivanje sintakse

U skladu s nastojanjem da jezik medija bude što jednostavniji i razumljiviji te da se u njemu poštuju standardnojezične norme, u obavijesnim se žanrovima publicističkoga stila biraju stilski neobilježena sintaktička sredstva. Dakle, izbjegavaju se zastarjeli te stilski obilježeni veznici i veznički skupovi (npr. *poradi, eda, a nekmoli*) koji nisu uočeni ni u hrvatskim dnevnim listovima. Normativna se preporuka odnosi na uporabu veznika *nego* umjesto *već* u suprotnim rečenicama i veznika *ako* umjesto *li* u pogodbenim rečenicama, no primjetno je da su oni u hrvatskim dnevnim listovima potvrđeni, npr. *Ne, nije ozlijeđen kod onog penala, kako su se neki u Maksimiru šalili, već još nije potpuno spreman, pa Petev nije želio riskirati.* (SN, 2. ožujka 2017: 6); *Budu li igrali kao u Vinkovcima, bolje im je da na Rujevicu niti ne idu.* (24sata, 3. ožujka 2017: 59).

Uprosječivanje sintakse u obavijesnim žanrovima prikazuje se i sredstvima za izricanje posvojnosti jer se biraju ona koja su stilski neobilježena.

Najzastupljenije je takvo sredstvo u hrvatskim dnevnim listovima posvojni pridjev, npr. *Dolgo polov je stvorio 0:40 na Čilićev servis i drugom loptom došao do poravnjanja.* (SN, 2.

2 Taj se utjecaj očituje mnogim neželjenim obilježjima, stoga Rišner (2016: 259) publicistički funkcionalni stil naziva »skupljačem' različitih jezičnih obilježja«.

ožujka 2017: 22), odnosno normativno neupitan posvojni genitiv, a tada je dvorječan ili višerječan, npr. *Film se temelji na brodwayskom mjuziklu "Cabaret", ali je upotpunjen "Berlinskim pričama" Christophera Isherwooda (...)*. (24sata, 2. ožujka 2017: 73); *Kvalitetnu predstavu prepoznali su i gledatelji koji su znali nagraditi igrača trenera Vjekoslava Kobeščaka*. (SN, 2. ožujka 2017: 20) ili je u množini: (...) *a četiri minute i 15 sekundi prije kraja upisao se i u listu strijelaca nakon još jedne u nizu polukontri*. (SN, 2. ožujka 2017: 20). Prijedložna skupina *od + G* u pravome se posvojnomo značenju ne preporučuje (npr. *žena od brata*). Na takve se izraze u hrvatskim dnevnim listovima ne nailazi, no pojavljuje se posvojna konstrukcija *od strane + G*, npr. *No, i prije stvaranja takve vlade već su počeli prosvjedi, prijetnje i uvrede od strane oporbe koja je do sada bez problema bila na vlasti s istim predstavnicima Albanaca*. (JL, 1. ožujka 2017: 25). Takve pasivne konstrukcije često nastaju prevođenjem iz engleskoga jezika, ali se uporaba širi i na rečenice koje nisu nastale prevođenjem. Prema normativnim savjetima u hrvatskome ih jeziku treba, kad god je moguće, zamijeniti aktivnim konstrukcijama. Izražavanje posvojnosti konstrukcijom *kod + G*, iako je karakteristika razgovornoga stila, često je u hrvatskim dnevnim listovima, npr. *U petak će Slaven Belupo gostovati kod Istre 1961 u Puli*. (SN, 1. ožujka 2017: 8); *Zanimljivo je da se stopa raka povećava šest puta brže kod debelih žena nego kod muškaraca*. (JL, 2. ožujka 2017: 33). U tome se značenju upotrebljava i ustrojstvo *u + G* čija je uporaba proširena u hrvatskim dnevnim listovima, npr. *Publika mora da je gladna priča sa ženskim likovima kada je ekranizacija bestselera Paule Hawkins postala takav hit u kinima, pa čak i u nas*. (JL, 2. ožujka 2017: 30). Posvojni dativ također pripada standardnome jeziku, no rijedak je u hrvatskim dnevnim listovima, a u obavijesnim žanrovima nije poželjan zbog stilske neutralnosti, npr. *Vidjeli smo mnoge suigrače mu iz čuvene 1982. godine (...)*. (SN, 3. ožujka 2017: 10); *Nije se odrekao omiljene mu bevande, pa si je priuštio nekoliko čašica*. (24sata, 2. ožujka 2017: 61). Posvojni relativ *kojega/kojemu* u hrvatskim se dnevnim listovima pojavljuje rijetko, npr. *Također smo popričali i o Europskom prvenstvu U-17 kojeg smo domaćini, pa finalu Hrvatskog kupa u Varaždinu*. (SN, 1. ožujka 2017: 2.). Njegova se uporaba uglavnom ograničava na skupine karakteristične za publicistički stil u sportskim, političkim ili gospodarskim kontekstima: skupine *na čelu kojega je, kojega je osnivač, kojemu je urednik i sl.*, npr. *Sve se snage i umijeće zato udruženim snagama svih klupskih struktura, a poglavito stručnog stožera, na čelu kojeg je Zoran Zekić, stavljaju samo u funkciju predstojećeg derbija s Hajdukom*. (SN, 3. ožujka 2017: 6). Također nisu česte ni skupine tipične za apstraktne funkcionalne stilove (*u sklopu kojeg, na temelju kojeg*), npr. *Za mjesec dana selimo se u novi kamp u sklopu kojeg je sagrađen i novi stadion na kojem ćemo od travnja igrati domaće utakmice*. (SN, 2. ožujka 2017: 9); *Pita se na temelju kojeg zakona banka njegov ugovor može dati drugoj firmi bez njegova pristanka i dozvole*. (24sata, 3. ožujka 2017: 7). Posvojni je, pak, relativ *čiji*, uz posvojni pridjev, najzastupljenije sredstvo za izricanje posvojnosti u hrvatskim dnevnim listovima, npr. *Plivalište se sastoji od zatvorenog bazena 50x25x2 metra, čija vrijednost radova iznosi oko 50 milijuna kuna te od vanjskih bazena (dva bazena, tobogan, sunčalište), čija je vrijednost radova oko 10 milijuna kuna*. (SN, 1. ožujka 2017: 18).

3.2. Raspodjela glagolskih vremena

Budući da je osnovna funkcija obavijesnih žanrova publicističkoga stila obavijestiti, pojednostavnjenje sintakse ogleđa se i u raspodjeli glagolskih vremena koja su u tome žanru vrlo ograničena.

S obzirom na to da se u dnevnim listovima najčešće obavještava o kakvu prošleme događaju, perfekt je najzastupljenije glagolsko vrijeme toga žanra. No uz perfekt³ uvelike je zastupljen i prezent⁴, a čest je i futur I.⁵, npr.

Marić navodi da je od 34 godine radnog iskustva u sustavu HŽ-a proveo više od 25 godina te je u toj tvrtki najviše gradio i stekao profesionalni životopis. (JL, 3. ožujka 2017: 6).

Poručio je da će činiti sve kako bi povratio povjerenje građana. (24sata, 2. ožujka 2017: 21).

Ostala glagolska vremena nisu karakteristikom obavijesnih žanrova publicističkoga stila koji trebaju dati jednostavne, sažete i razumljive obavijesti. U hrvatskim je dnevnim listovima iznimno rijetka uporaba aorista ili pluskvamperfekta što je i u skladu s obavijesnim karakterom dnevnih listova za koje nije tipična izrazita figurativnost izraza:

Kao što već reko, nismo ovo što jesmo zbog toga da bismo dobivali takve nagrade, ali lagao bih kad bih rekao da ne bismo voljeli osvojiti tu priznatu i prestižnu nagradu. (VL, 2. ožujka 2017: 35).

– Nije – uskočio je s odgovorom povjerenik za suce Ante Kulušić, premijerov stranački kolega, na što HNS-ovci klimnuše glavama u znak slaganja. (SN, 1. ožujka 2017: 2).

3.3. Upravni i nepravni govor

U vezi je s informativnom funkcijom obavijesnih žanrova i navođenje izvora informacija, odnosno rečenice su često strukturirane u obliku upravnoga i nepravnoga govora te se koriste različiti načini za označavanje upravnoga govora u hrvatskim dnevnim listovima.

3.3.1. Upravni govor

a) Uvođenje upravnoga govora navodnicima

Jedan je od načina uvođenja upravnoga govora – navodnicima (znakovima u paru). Norma (*Hrvatski pravopis* 2013) preporučuje dva oblika: „...“ i »...«, no oni se manje rabe u hrvatskim dnevnim listovima u odnosu na npr. uporabu crtica ili je njihova uporaba nesustavna. Prvi je oblik („...“) potvrđen u *Sportskim novostima* jednim primjerom: *U ovom trenutku može se posegnuti za frazom jednog stručnog komentatora koji bi rekao: „Sretno juniorima Dinama u uzvratnoj utakmici.“* (SN, 2. ožujka 2017: 5).

U hrvatskim dnevnim listovima pojavljuje se oblik navodnika u kojemu se uvodi i završava gornjim navodnicima („...“), no također rijetko, što bi s normativnoga stajališta trebalo izbjegavati, npr. *“Mislim da neto uplatitelji nisu spremni preuzeti cjelokupni doprinos Britanije”, rekao je Oettinger.* (JL, 1. ožujka 2017: 4).

3 Označen je podebljanom crtom.

4 Označen je običnom crtom.

5 Označen je običnom crtom.

Često je u hrvatskim dnevnim listovima navođenje jednostrukih navodnika ‘..’ za označavanje navoda u tekstu, no i taj oblik označavanja upravnoga govora norma ne preporučuje:

Uvijek vođeni onom kako je jedan novinar SN davno u prelijepom članku opisao naš klub i ljude ovoga grada: ‘Čovjek daje sve za obraz, a obraz ne daje ni za što, a to su Vinkovci i Vinkovčani!’ (SN, 2. ožujka 2017: 8).

Primjetna je uporaba različitih oznaka u istome tekstu kada se u okviru navoda nalazi kakva druga citirana rečenica. Tada se upotrebljavaju navodnici unutar navoda označenoga crticama, npr. – *Gledajte, na Forumu pred gradskom palačom imate bijesne i očajne ljude koji djeci moraju kupiti hranu, knjige, a nisu dobili plaću, a u Zagrebu komentatore koji to gledaju i kažu »pošaljite ih kući, nećemo ih plaćati novcem poreznih obveznika«.* (NL, 3. rujna 2018: 4). Za obilježavanje navoda unutar navoda pravopisna norma propisuje uporabu jednostrukih navodnika, no to se pravilo ne potvrđuje u praksi. U *Novome listu* se, osim označavanja navoda crticama, u manjoj mjeri potvrđuju i primjeri označavanja navoda tiskanim (šiljastim) navodnicima (»...«), a posebno kada je riječ o oklopljenosti takvih elemenata u tekst, npr. *Vlada je odgovorila frazama, a na dramatično upozorenje Mostove zastupnice iz Uljanika su odgovorili da »ne komentiraju izjave dane u političkoj ili sličnoj raspravi, bilo da idu od političara, njihovih komentatora, sindikata ili dežurnih kroničara«.* (NL, 2. rujna 2018: 2).

b) Uvođenje upravnoga govora crticama

Najčešći je način uvođenja upravnoga govora u hrvatskim dnevnim listovima – dvjema crticama: – *Našim planom normativnih aktivnosti predložena će biti revizija tog zakona i naša državna tajnica za sport Janica Kostelić sa svojim suradnicima radi na tim rješenjima – dodao je Plenković.* (VL, 1. ožujka, 2017: 5).

Takav način navođenja upravnoga govora uz izostavljanje točke nakon izjavne rečenice uobičajen je u hrvatskim dnevnim listovima i u skladu je s normativnim prijedlozima (usp. Hudeček i Mihaljević 2016, 2017).

Odstupanja se u takvu obilježavanju navoda odnose na čestu uporabu kraćih crtica (tj. spojnice) (iznimka su VL i NL) ili navođenje dvostruke bjeline umjesto crtice, npr.

- Ovo je ludilo, nemojte reći da se snovi ne ostvaruju - rekao je glumac. (24sata, 3. ožujka 2017: 48).

- Kod 3:0 za Alumnus nisam mogao više gledati. Izašao sam izvan dvorane i šetao okolo dok mi nisu javili da smo prvaci - rekao je Danijel Jandrečić, alfa i omega kluba. (VL, 2. ožujka 2017: 41).

Pritom su također potvrđeni primjeri u kojima se kombiniraju duža i kraća crtica (spojnica), što bi trebalo izbjegavati jer je riječ o nepravilnoj uporabi pravopisnih znakova, npr. – *Lukina majka i ja više nismo zajedno i trudimo se da od toga ne pravimo probleme. Kada se ljudi razvedu, ne bude to sve tako lijepo, no trudili smo se da to na njega što manje utječe. Možda je i zbog toga bilo dobro što je on bio u Madridu, u svom svijetu jer tamo je to na njega možda manje utjecao - kazao je tata Dončić. (VL, 2. ožujka 2017: 40).*

c) Neoznačavanje upravnoga govora

Potvrđeni su i primjeri neoznačavanja upravnoga govora u intervjuima, što je također u skladu s normativnim preporukama jer bi uz već označenu razliku između pitanja

i odgovora (podebljana i obična slova), dodatno označavanje upravnoga govora bilo redundantno.

Što vam je bila nit vodilja u stvaranju albuma?

Gibonni je zaslužan za sve pjesme na albumu, stoga kao autor tu nemam što reći. Pjesme su vrlo dobre, svaki ima svoje pjesme, a zatim smo napravili tri dueta. (VL, 3. ožujka 2017: 35).

Ipak, *Novi list* u formi intervjua, uz pitanje koje je označeno posebnim tipom slova, donosi odgovor koji se redovito uvodi crticom:

Rekli ste da ste pokušali isprovocirati reakciju igrača. Jeste li u tome uspjeli?

– Vidjet ćemo. (NL, 2. rujna 2018: 50).

Upravni se govor posebno ne označuje ni u opremi teksta (naslov, podnaslov, nadnaslov, uvod, tekst u okvirima) te je takav način potvrđen u dnevnim listovima, npr.

Naslov (ime + navod ili navod bez komentara):

Čorić: Savršen meč (NL, 2. rujna 2018: 53).

Ne bojim se destabilizacije koalicije zbog Milinovića (NL, 3. rujna 2018: 4).

Okviri:

Na tri dana grad će postati mjesto susreta različitih kultura s područja koje obuhvaća 65 posto svjetskog stanovništva, ali i 40 posto svjetskog BDP-a (NL, 2. rujna 2018: 64).

Neozbiljno, neodgovorno i nepotrebno ponašanje, sve se moglo riješiti s Povjerenstvom (Andrej Plenković) (NL, 31. kolovoza 2018: 9).

Ni u podnaslovu se navod posebno ne označuje, a izraz s glagolom govorenja odvojen je zarezom ili crticom što pokazuje neusustavljenost:

U grad će se sliti stotinjak predstavnika kulturnih i gastronomskih organizacija, ali i poslovnih ljudi iz velikog broja zemalja koje se nalaze na drevnom Putu svile, kaže predsjednica Festivala Jasna Vukas (NL, 2. rujna 2018: 64).

– Sada je na igračima pokazati odlučnost, drugo lice. Da mogu, to su već potvrdili. Moraju pokazati više odlučnosti, taktičke discipline i odgovornosti – kaže Kek (NL, 2. rujna 2018: 50).

d) Upravni govor uveden zarezima

Upravni se govor u dnevnim listovima stilu označava i zarezima, koji preuzimaju funkciju navodnika i crtica, što je također uobičajen i dopušten način označavanja upravnoga govora:

Kako bismo odgovorili na izazove, danas ćemo osnovati Vijeće, rekao je na jučerašnjoj sjednici Vlade premijer Andrej Plenković. (24sata, 3. ožujka 2017: 22).

Taj je način označavanja navoda u novinskom tekstu poželjan jer izrazito dinamizira tekst. Česti su i primjeri da se upravni govor naznačuje kombinacijom crtice i zareza (crticom započinje navod, a zarezom završava):

– *Nisam znao da nam je ovakav rejting na razini Hrvatske, za grad Rijeku smo znali, kaže nam Svetozar Nilović, osnivač voditelj, »alfa i omega« Muzeja djetinjstva i onog starih računala Peek&Poke u Rijeci. (NL, 2. rujna 2018: 20).*

Iako normativno neodređen, taj je način bilježenja čest u dnevnim listovima, a uporaba je zarez a i ovdje u funkciji cjelovitosti strukture i dinamizma rečeničnoga sadržaja. Neusustavljenost označavanja upravnoga govora u dnevnim listovima trebala bi biti izbjegnuta barem dosljednim navođenjem u jednome listu koje je utemeljeno na normativnim pravilima hrvatskoga jezika.

Odstupanje od tog pravila potvrđujemo primjerom iz *Novoga lista* koji pokazuje nesustavnost u uporabi znakova za označavanje navoda u jednome tekstu, tj. kod jednog autora, npr.

»*Ne bih rekao da je Neil Armstrong sebe smatrao američkim junakom, ili ako hoćete junakom generalno, upravo suprotno, izjavio je Ryan Gosling na konferenciji za novinare, očito se ne slažući s mišljenjem većine o slavnom američkom astronautu i nastavio:*

– *I u razgovorima koje sam vodio s njegovom obitelji, shvatio sam da niti oni u njemu ne vide junaka (...) – kazao je Gosling. (NL, 31. kolovoza 2018: 30).*

3.3.2. Neupravni govor

U obavijesnim žanrovima uz rečenice u upravnome govoru u jednakoj su mjeri zastupljene i rečenice s neupravnim govorom. Glavna rečenica informira čije se riječi navode i povezuje se veznicima *da* i *kako*, a zavisna navodi misao te je najčešće objektivna (rjeđe subjektivna) izrična rečenica. Tipične su rečenice u publicističkome stilu objektivne rečenice s glagolima govorenja i mišljenja u glavnoj surečenici. U hrvatskim su dnevnim listovima potvrđeni brojni primjeri takvih rečenica:

Jedan visoki dužnosnik je kazao da bi proračun State Departmenta mogao biti skresan za čak 30 posto (...). (VL, 1. ožujka 2017: 14).

Napomenu je da ono što je privatni sektor radio u vrijeme krize država mora raditi sada, a to je restrukturiranje javnoga sektora. (JL, 1. ožujka 2017: 5).

(...) Alex Ferguson je za njega rekao da je „rođen u zaleđu“ (...). (SN, 2. ožujka 2017: 13).

Prepoznatljivo su sintaktičko obilježje publicističkoga stila i izrične subjektivne rečenice koje u glavnoj surečenici imaju koji od glagola govorenja, no u hrvatskim su dnevnim listovima nešto rjeđe u odnosu na objektivne rečenice:

Priča se također da je, navodno, bila ambiciozna u željama i zahtijevanju slobodnih ruku, pa da je i to razlog što do dogovora s vrhom HDZ-a nije došlo. (VL, 2. ožujka 2017: 9).

Obilježje su publicističkoga stila na sintaktičkoj razini i subjektivne rečenice u kojima nije u prvome planu onaj koji obavijest daje, već onaj koji je prima. Te su rečenice česte u hrvatskim dnevnim listovima:

Kako je osuđen na kaznu veću od pet godina, automatski mu je određen i istražni zatvor, a neslužbeno se čuje da će se najkasnije danas sam javiti u zatvor u Remetincu. (VL, 1. ožujka 2017: 11).

Nije poznato koliki je broj građana posrijedi. (VL, 3. ožujka 2017: 10).

U funkciji su označavanja autora/autorice članka, redakcije i sl. objektne rečenice s neizrečenim subjektom *mi*:

Usput doznajemo da je religija, pogotovo ona organizirana, ne zanima, ali je intrigira svaka vrsta spiritualnosti. (JL, 2. ožujka 2017: 29).

Dejana Lovrena nije povukao ni Euro, sumnjamo da će izlet na zapad SAD-a. (SN, 2. ožujka 2017: 2).

Pojavljaju se i strukture *kako* + glagol kojima se označuje službena nepotvrđenost iznesene informacije:

Kako doznajemo, predsjednik SDP-a Davor Bernardić još nije odlučio tko će zamijeniti Milanovića u Saboru. (24sata, 2. ožujka 2017: 20).

Isto se postiže i rečenicama u kojima je *kako* izostavljen, npr.

No, neslužbeno doznajemo, već je u tadašnjoj radnoj skupini zaključeno da bi olakšice trebalo ukinuti, no do toga nije došlo zbog vremenske stiske u kojoj nije bilo moguće napraviti analize. (JL, 1. ožujka 2017: 7).

3.4. Nominalizacija

Pojam *nominalizacije* u sintaksi neki autori izjednačuju s pojmom *poimeničenje*⁶, a drugi pod tim nazivima ne smatraju samo uporabu imenice umjesto glagola, nego i uporabu infinitiva, glagolskih priloga i pridjeva.⁷

Budući da publicistički stil pripada apstraktnim stilovima, Pranjковиć (1996, 2001) navodi da su mu svojstvenije imenske konstrukcije koje su izvedene iz glagolskih, a takvo »izvođenje«, odnosno »način da se pojedina struktura učini statičnom, 'deprocesualiziranom', obezličenom, 'opredmećenom'« naziva nominalizacijom.

Iako je nominalizacija značajka administrativnoga i znanstvenoga stila⁸, pojedini autori ipak uporabu ustrojstva s dekomponiranim predikatom ne smatraju poželjnom značajkom nijednoga funkcionalnog stila te se preporučuje da se to ustrojstvo, kad god je to moguće, zamijeni glagolom iste osnove kao imenica.⁹ Prevladava mišljenje da imenice čine jezični izraz apstraktnim, a apstraktnost uvjetuje manju razumljivost izraza (Rišner i Glušac 2006: 181).

Različite su nominalne strukture potvrđene u hrvatskim dnevnim listovima.

3.4.1. Kondenzacija

U hrvatskim dnevnim listovima zamjetna je vrsta nominalizacije koja se naziva kondenzacijom, tj. »nerečeničnom predikacijom«, a riječ je o zamjeni ličnih glagolskih oblika nerečeničnim sredstvima.

6 Barić i dr. (1995) i Katičić (2002) nominalizaciju ili poimeničenje definiraju kao preobliku kojom se jedna rečenica uvrštava u drugu tako da se njezin glagolski predikat preoblikuje u imenicu. Prema Katičiću se dodaje i preoblika pridjevskoga predikata u imenicu, a poimeničiti se može i priložni predikat (2002: 521).

7 U Barić i dr. (1999) *poimeničenje (nominalizacija izričaja)* opisuje se kao prevlast nerečeničnih oblika i ustrojstva nad glagolskim oblicima i rečeničnim konstrukcijama.

8 Usp. Barić i dr. (1999) i Pranjковиć (2001) koji navodi da je nominalizacija odraz funkcionalno-stilske raslojenosti.

9 Usp. Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005), Frančić i Petrović (2013), Hudeček i Mihaljević (2009).

Vrlo se često u hrvatskim dnevnim listovima nailazi na zamjenjivanje ličnih glagolskih oblika participijama (glagolskim prilogom radnim i glagolskim prilogom trpnim):

– glagolski prilog radni:

Dok su sjedali za stol, rukujući se, Plenković je dobacio: - Je li bio penal? (SN, 1. ožujka 2017: 2).

– glagolski prilog trpni:

Došavši u rodno selo, točno se sjećao puta do svoje kuće iako je prošlo 26 godina. (VL, 2. ožujka 2017: 34).

Iako se uporaba participa u hrvatskome standardnom jeziku ne smatra pogreškom, njegova se učestala uporaba ne preporučuje. Isto tako potrebno je pripaziti na to o kakvu je glagolu riječ, svršenome ili nesvršenome jer se često rabi pogrešan prilog, npr.

Izvor će biti državni i privatni kapital, a time ćemo stvoriti desetke tisuća novih radnih mjesta, poručio je Trump spominjući Eisenhowera. (JL, 2. ožujka 2017: 19).

Također, kondenzacija se često u hrvatskim dnevnim listovima ostvaruje u obliku odglagolskih imenica, odglagolskih priloga, odglagolskih pridjeva i deadjektivnih imenica:

– odglagolska imenica:

Ruska feministička punk-grupa Pussy Riot, osobito popularna zbog izravnog protivljenja ruskome predsjedniku Vladimiru Putinu, uskoro će na kazališnim daskama ispriповijedati svoju priču. (VL, 2. ožujka 2017: 33).

– odglagolski prilog:

Od siline udarca kćerkica je ocu izletjela iz ruku i pala na pločnik, dok je on ostao nepomično ležati. (24sata, 2. ožujka 2017: 14).

– odglagolski pridjev:

Preporučljiva dnevna količina za trudnice od četvrtog mjeseca trudnoće je 10 mikrograma. (24sata, 3. ožujka 2017: 42).

– deadjektivna imenica:

O realnosti tih poslova dosta će vam reći podatak da Transfermarkt vrijednost 514. nogometaša u 16 kineskih prvoligaša procjenjuje na 400 milijuna eura (...). (SN, 3. ožujka 2017: 14).

3.4.2. Dekompozicija predikata

Dekompozicija predikata označuje predikaciju koja se »rastavlja na glagolsku (kopulativnu ili semikopulativnu) i imensku sastavnicu« (Pranjковиć 1996: 521) i također je vrlo čest tip nominalizacije u hrvatskim dnevnim listovima. Česti su primjeri koji se sastoje od pomoćnoga glagola s prijedložnim ili besprijedložnim izrazom u kojemu je odglagolska imenica:

– kopula + odglagolska imenica u lokativu:

Vjerujemo da bi oni istog časa doveli u HNS nove ljude, kad bi bili u mogućnosti, ali nisu. (SN, 1. ožujka 2017: 2).

– kopula + besprijedložni ili prijedložni genitiv:

Ta putovanja osim same vožnje obuhvaćaju odrađivanje sastanka, obilazak gradilišta i slično pa smo mišljenja da navedena tehnička karakteristika ne predstavlja luksuz već isključivo olakšava obavljanje radnih zadataka. (JL, 2. ožujka 2017: 6).

Od semikopulativnih glagola u sastavu dekomponiranoga predikata u hrvatskim dnevnim listovima najčešće se pojavljuju glagoli:

– *imati* (iskustvo, namjeru, mogućnost i sl.):

Velika je stvar imati mogućnost s klupe ubacivati igrače (...). (SN, 3. ožujka 2017: 18).

– *ostvariti* (prodaju, pobjedu i sl.):

U razdoblju rujan/listopad 2015. – srpanj/kolovoz 2016. Saponija je ostvarila najveću količinsku prodaju u kategoriji ‘deterdženata za pranje rublja’. (VL, 1. ožujka 2017: 40).

– *voditi* (razgovore, brigu, borbu, računa i sl.):

(...) a rođak iz Zagreba, utjecajan u nekadašnjem izdavačkom divu Vjesniku, vodio je razgovore s plavima. (VL, 1. ožujka, 2017: 36).

– *pružiti* (mogućnost, uslugu, informaciju):

Ti ilegalni vrtići (...) pružaju mogućnost boravka u svojim prostorima (...). (NL, 3. rujna, 2018: 13).

Uz proširenje strukture naglašava se sadržaj koji se prenosi.

3.4.3. Prepozicionalizacija

U hrvatskim dnevnim listovima vrlo se često pojavljuje poseban oblik nominalizacije, tzv. prepozicionalizacija, odnosno uporaba prijedloga uz imenice gdje bi inače stajao veznik, npr.

Štoviše, Puklavac je imao priliku za više, jer je izbio borbu za broncu, ali ju je morao predati zbog ozljede. (SN, 2. ožujka 2017: 22).

Takvim se strukturama ostvaruje ekonomičnost na sintaktičkoj i semantičkoj razini.

3.4.4. Intenzifikacija

Intenzifikacija označuje proširenje pojedinih imenskih konstrukcija novim imenskim (pleonastičnim) elementima, a cilj im je isticanje ili preciziranje sadržaja poruke, npr.

Afrička tvrtka, koja je inače jedan od većih svjetskih proizvođača i distributera kakao proizvoda, odnosno sirovine za proizvodnju čokolade, tereti ih za počinjenje niza kaznenih djela iz područja gospodarskih poslovanja. (JL, 2. ožujka 2017: 9).

(...) činjenica da igraonica može raditi kao uslužni obrt, kojeg ne nadzire ni jedna institucija iz domene odgoja i obrazovanja, otvorila je sivu zonu... (NL, 3. rujna 2018: 13).

Pleonastične su konstrukcije karakteristika administrativnoga stila, no sve su zamjetnije i u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila. Dnevni listovi imaju zadatak prijenosa različitih brojnih informacija i/ili događaja koji pritom često zahtijevaju dodatna pojašnjenja, a to se postiže upravo eksplicitnim načinom izražavanja.

3.5. Sintaktički pleonazmi

Zbog želje za što točnijim načinom izražavanja, mnogi se iskazi šire i razvijaju tako da se postojećim riječima dodaju istoznačne ili blisko značne riječi. To dovodi do pojave pleonazama, odnosno do ponavljanja (udvostručavanja, utrostručavanja itd.) značenja postojeće riječi. Pleonazam se određuje kao »zalihost izražajnih sredstava koja se upotrebljavaju za prijenos leksičkoga i gramatičkoga značenja« (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 41).

Postoje razne podjele pleonazama.¹⁰ S funkcionalno-stilskoga gledišta smatraju se jednom »od najtežih bolesti administrativno-poslovnoga stila« (npr. *kako i na koji način, no međutim, na vrijeme od četiri godine, oko stotinu*) (Silić 2006: 68). Pranjković (1996: 522) naglašava uobičajenu uporabu pleonazama u apstraktnim stilovima, a pogreškom smatra njihovu pretjeranu uporabu ili uporabu u funkcionalnome stilu kojemu nisu svojstveni. S normativnoga stajališta njihova se uporaba ne preporučuje jer se povezuju s nepoznavanjem standardnoga jezika.¹¹

U novinskome diskursu uporabom pleonazama ostvaruje se proširenje rečenične strukture s funkcijom naglašavanja sadržaja. Sintaktičke smo pleonazme iz hrvatskih dnevnih listova svrstali u nekoliko skupina: pleonastične sveze (razlikuju se s obzirom na promjenjivost sastavnih elemenata), pleonastične veznike, pleonastični niz, pleonastične rečenice i kontekstne pleonazme.

3.5.1. Pleonastične sveze

U hrvatskim dnevnim listovima zastupljene su pleonastične sveze koje imaju promjenjive članove, odnosno one koji imaju stalnu formulu. U takvim se pleonastičnim vezama jedan član može označiti na dva načina. Prvi je način da se promjenjivi član izražava s x:

– x boje:

Poseban šarm ostavit će kombinacija plavih zidova i detalja u žutoj ili zagasito zlatnoj boji. Poseban odnos imaju kombinacija plave boje zidova i bijelog namještaja koji će vam pružiti ljetni ugođaj kroz cijelu godinu. (24sata, 1. ožujka 2017: 25).

Podrazumijeva se da su *žuta*, *zlatna* i *plava* boje, pa je dovoljno reći: *žutih ili zagasito zlatnih detalja; plavih zidova*.

– mjesec x:

*Svi oni koji su čekali kraj zime napokon su došli na svoje s obzirom na to da će mjeseci od travnja do kolovoza u većini Hrvatske biti barem malo topliji od prosjeka, tako prognozira meteorolog Zoran Vakula u svom *Meteo* kutku. (VL, 2. ožujka 2017: 48).*

¹⁰ Usp. Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011) i Silić (2006).

¹¹ Usp. Frančić, Hudeček i Mihaljević (2005).

Suvišnim se smatra uporaba imenice *mjesec* uz njegove nazive. Dovoljno je reći: (...) s obzirom na to da će od travnja do kolovoza u većini Hrvatske biti barem malo toplije (...).

– grad/mjesto *x*:

Grad Đakovo nalazi se u srcu Slavonije, na istoku Lijepe Naše. (VL, 1. ožujka 2017: 30).

Zastavu je podigao Luka Ligenza, učenik osnovne škole iz mjesta Čaglina. (JL, 1. ožujka 2017: 10).

Imenice *grad* i *mjesto* vrlo se često upotrebljavaju uz nazive gradova i mjesta, no takva je uporaba nepotrebno proširena. Dovoljno je reći samo *Đakovo* i *Čaglin*.

– pod imenom/imenom *x* te pod nazivom/nazivom *x*:

Mnogi posjetitelji zastali su kod štanda Arba Nautike kako bi se raspitali o izloženom kompletu proizvoda pod nazivom FiberFix, koji služi za hitni popravak raznih slomljenih ručki i drški alata, probušenih cijevi i crijeva, bez obzira na vrstu materijala. (JL, 1. ožujka 2017: 22).

Izraz *FiberFix* je ime, odnosno naziv proizvoda što je već istaknuto jer je napisan velikim slovom, stoga je suvišno pisati *pod nazivom/pod imenom*. Međutim, ako se uz imenicu nalazi pridjev, takva konstrukcija nije pleonastična jer ona dodatno objašnjava, npr. *Zlatko Pejaković nastupat će pod umjetničkim imenom Zlatkos, a bradati Mladen Grdović kao Grdos*. (24sata, 3. ožujka 2017: 52).

Drugi je način da se promjenjivi član označava gramatičkom kategorijom, npr.

– redni broj godina zaredom/po redu:

(...) rekao je karlovački frizer Tomislav Pudina (41), koji već sedmu godinu zaredom u svojem salonu mušterije šiša pod maskom. (24sata, 2. ožujka 2017: 15).

Propust koji je obilježio ovogodišnju, 89. po redu dodjelu Oscara, pogrešno prozivanje "La La Landa" kao filma koji je dobio nagradu za najbolji film (...). (JL, 1. ožujka 2017: 28).

Redni brojevi izriču 'koje je što po redu', stoga se suvišnim smatra pisanje priloga *zaredom* i prijedložno-imenične skupine *po redu* uz redne brojeve. Pravilno bi bilo: *sedmu godinu, 89. podjelu*.

– *glagol + imenica koja ima isti korijen kao glagol*:

Za razliku od prvoligaša s Drave, momčad s Rujevice sigurnim koracima kroči kroz prvenstvo. (SN, 1. ožujka 2017: 7).

Würzburg još uvijek nije prebrinuo brige oko ostanka među elitom, blizu je zone ispadanja, no četiri pobjede više od predzadnje Raste ostavljaju im prostora za disanje. (SN, 3. ožujka 2017: 9).

U navedenim primjerima suvišna je uporaba imenice jer na sadržaj upućuje sam glagol, stoga je dovoljno: *kroči* i *prebrinuo*, no kada se uz imenicu nalazi kakav pridjev, tada konstrukcija nije pleonastična, npr. *U Barceloni živi trenerski život kao u kipućem loncu*. (SN, 3. ožujka 2017: 12).

– područje, plan, sektor, sfera, segment, djelatnost + *imenica* ili *pridjev* + područje, plan, sektor, sfera, segment, djelatnost:

Cilj je poboljšati zdravlje zubi djece prije upisa u osnovnu školu, za što će se dobivati Zubna putovnica kao "potvrda o dentalnom zdravlju" koja će imati isti izgled na području cijele Hrvatske. (JL, 2. ožujka 2017: 12).

Okolnosti vam idu naruku pa ćete se dokazati na poslovnom planu. (24sata, 3. ožujka 2017: 34).

Nakon punih sedam godina duboke krize u građevinskom sektoru, lani je prvi put zabilježen rast obujma građevinskih aktivnosti. (VL, 2. ožujka 2017: 20).

Ponavljanje se sadržaja ostvaruje zalihosnom uporabom riječi *područje, plan, djelatnost* itd. u strukturama koje uključuju drugu imenicu ili pridjev. Ti su izrazi zamjena za prijedlog u: *u cijeloj Hrvatskoj, u poslu, u građevinarstvu* i posljedica su utjecaja administrativnoga stila.

Sličan je primjer uporabe imenice *proces* uz imenicu koja i sama znači proces, npr. (...) *ali za sada je naša glavna ambicija nastaviti proces postupnog napretka. (SN, 1. ožujka 2017: 22).*

– s namjerom, s ciljem, sa svrhom i dr. + *glagolska imenica*:

(...) povezao ostale u zločinačko udruženje s ciljem izvlačenja gotovine iz vlastitih tvrtki na temelju fiktivnih faktura i lažnih ugovora o cesiji. (JL, 2. ožujka 2017: 15).

Eksplícitan se način izražavanja očituje i u uporabi izraza *s namjerom* i *s ciljem* + *glagolska imenica* umjesto prijedloga *radi* i namjerne rečenice: *radi izvlačenja gotovine*. U skladu s time pojavljuju se i eksplícitna vezna sredstva.

3.5.2. Veznički pleonazmi

U hrvatskim dnevnim listovima vrlo se često pojavljuju dvorječni i višerječni pleonazmi u vezničkome izrazu. Dvorječni se tako pleonazmi u vezničkome izrazu pojavljuju u konstrukcijama *prilog + prilog* i *prilog + veznik*:

– prilog *tamo* + prilog *gdje* (mjesna rečenica):

Ovu utakmicu moramo ostaviti tamo gdje joj je mjesto (...). (SN, 2. ožujka 2017: 7).

– prilog *onda* + prilog *kad* (vremenska rečenica):

Ja sam bio za jugoslavenstvo još onda kad je Austro-Ugarsku trebalo otjerati s našeg ognjišta... (JL, 1. ožujka 2017: 30).

– prilog *onako* + prilog *kako* (načinska rečenica):

(...) ali sve je u Philadelphiji okončao onako kako to Sixersi posljednjih godina u pravilu rade. (SN, 2. ožujka 2017: 19).

– prilog *onoliko* + prilog *koliko* (količinska rečenica):

Također, nije li vječita ekonomska istina da se plaće smiju povećati samo onoliko koliko raste produktivnost? (VL, 2. ožujka 2017: 23).

– prilog *zato* + veznik *jer* (uzročna rečenica):

(...) pa Dinamo nije obranio naslov 1983. zato jer je Cvetković kupio nove trapecice. (SN, 3. ožujka 2017: 10).

Budući da se dvaput ponavlja isto, dovoljno bi bilo upotrijebiti: *gdje, kad, kako, koliko, jer/zato što*. I ovi primjeri potvrđuju proširenje strukture izraza te udvostručenje veznih sredstava sa svrhom pojašnjenja prenesenih sadržaja.

Višerječnim pleonazmima u vezničkom izrazu pripadaju oni složeni veznici koji sadržavaju »obično imenicu od kojih se odnosi pridjev nalazi u nazivu rečenice« (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 58), iako često i druge imenice tih značenja. U hrvatskim dnevnim listovima dijelom su složenih vezničkih izraza:

– imenice *vrijeme, trenutak, razdoblje, doba* (vremenska rečenica):

Jednom, još u vrijeme dok je nacionalni rekord gurao od 5,50 prema gore, izgovorio je to na glas. (SN, 2. ožujka 2017: 17).

– imenice *slučaj i uvjet* (pogodbena rečenica):

Predsjednik SAD-a u najsigurnijoj limuzini svijeta ima zalihe svoje krvi u slučaju da zatreba transfuziju. (24sata, 3. ožujka 2017: 25).

Iako zakon zastupnicima ne brani da zapošljavaju članove obitelji kao savjetnike pod uvjetom da doista i rade taj posao, u ovom je slučaju bilo previše upitnika. (JL, 2. ožujka 2017: 20).

– imenica *način* (načinska rečenica):

Ostaje pitanje koliko je većinski vlasnik zainteresiran za širenje HPB-a, koje bi omogućilo na način da sam osigura dodatni kapital (...). (JL, 1. ožujka 2017: 21).

– imenica *cilj* (namjerna rečenica):

Pozvao je birače da se ujedine oko njega, osudio pravne manevare koji su orkestrirani s ciljem da ga se odvrati od kandidature (...). (JL, 2. ožujka 2017: 20).

– imenica *razlog* (uzročna rečenica):

Čak i ako je to istina, a ja nemam razloga ne vjerovati, nećemo se upuštati u istragu iz razloga što za to nemamo ni ljudi ni vremena (...). (24sata, 2. ožujka 2017: 69).

Takva eksplicitna vezna sredstva karakteristikom su administrativnoga funkcionalnog stila te se upotrebljavaju umjesto jednostavnih veznika: *kad* ili *dok*, *ako*, *gdje*, *kako*, *radi* i *jer*. Mogu se tumačiti kao pleonastična, ali i kao složeni veznik koji je u funkciji isticanja i preciziranja, odnosno »u priložnim rečenicama takve su skupine pleonastične, a u atributnima to nisu« (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 59). To je katkad vrlo teško odrediti jer ista rečenica može biti i atributna i priložna. Ipak, možemo zaključiti da su takve strukture također svojstvene eksplicitnom načinu izražavanja, ali bi njihovu uporabu trebalo ograničiti na manji broj konteksta u kojima se pojedini sadržaj želi posebno naglasiti.

3.5.3. Pleonastični niz

U pleonastičnome nizu mogu biti povezani sinonimi sa zarezmom te veznikom *i* ili *ili*. Takvi pleonazmi često se pojavljuju u hrvatskim dnevnim listovima, npr.

Već u to doba je pokazivao talent, želju, htijenje i veliku upornost (...). (SN, 3. ožujka 2017: 10).

Nikad i ni u jednom trenutku nismo znali koliko naplaćuje kojem roditelju (...). (JL, 2. ožujka 2017: 27).

Uporaba tih konstrukcija uvjetovana je potrebom za naglašavanjem i objašnjenjem, no bolje ih je izbjegavati u kontekstima u kojima nisu nužne.

3.5.4. Pleonastične rečenice

Katkad se o ponavljanju obavijesti govori na razini rečenice, a u hrvatskim je dnevnim listovima ono najčešće u rečenicama s usporednim dijelovima, i to najčešće kao objekt – objektna rečenica i objekt – objekt – objektna rečenica, npr.

*Ono što nismo znali jest kakvo će nas iznenađenje čekati. (VL, 2. ožujka 2017: 25).
Ono što je bilo posebno složeno jest što su u ovom postupku oštećeni roditelji (...). (VL, 1. ožujka 2017: 11).*

Riječ je o nepotrebnome udvajanju istovrsnih ili usporedivih dijelova. S obzirom na to da su objektna rečenica najčešće rečenice koje se pojavljuju u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila, ne čudi što se upravo one pojavljuju u pleonastičnim strukturama.

Neodređene zamjenice *nešto*, *netko*, *nekakav* i sl. također su vrlo česte u hrvatskim dnevnim listovima, npr.

*Ako netko od njih pritisne dugme, mogli bi zauvijek riješiti svoje financijske probleme i dobiti milijun dolara. (24sata, 3. ožujka 2017: 65).
Ako nekomu ona ne odgovara, može se žaliti i ući u postupak kojim će dokazivati da mu se treba platiti više. (24sata, 3. ožujka 2017: 10).*

Takve su strukture pleonastične ako su zamjenjive s neodređenom zamjenicom bez prefiksa *ne-*, stoga je pravilnije: *Ako tko od njih pritisne dugme (...)* i *Ako komu ona ne odgovara (...)*, a nisu pleonastične u tipu rečenice *Doći će netko*.

Također česti su u hrvatskim dnevnim listovima na rečeničnoj razini i oni pleonazmi koji su utemeljeni na predikatnoj antonimiji, npr.

*Dalija Orešković tek nam je rekla da će na javnoj sjednici Povjerenstva, za koju nije specificirana kada će se održati, utvrditi ima li razloga pokrenuti postupak protiv predsjednice RH-a ili nema, odnosno je li prijava osnovana ili nije. (VL, 2. ožujka 2017: 4).
Armin Hodžić je hladnokrvno realizirao inkriminalni 'penal', u igri nije vidio je li bio ili ne, tako da ga nema smisla prozivati zbog 'fair-playa'. (JL, 1. ožujka 2017: 37).*

U kontekstima u kojima se donose sadržaji čija točnost nije sa sigurnošću određena koriste se pleonastične strukture temeljene na antonimnome odnosu koje uz proširenje izrazne strukture naglašavaju upitnost sadržaja koji se prenosi.

3.5.5. Kontekstni pleonazmi

Katkad se pleonastični izrazi određuju s obzirom na kontekst, odnosno situaciju u kojoj se ostvaruju. Vrlo je čest takav izraz u hrvatskim dnevnim listovima skupina *zajedno s*, npr.

Zajedno s bratom Vinkom potpisivao je ugovore i drugu dokumentaciju koju im je pripremala suokrivljena tajnica. (JL, 1. ožujka 2017: 12).

Često se u istome značenju pod utjecajem razgovornoga stila skupina *zajedno s* u hrvatskim dnevnim listovima zamjenjuje skupinom *skupa s*, npr. *Nadam se da će se priča svidjeti onima koji će doći pogledati - kazao je Tarik Filipović koji je upravo u tom trenutku kad je razgovarao s nama skupa s Ćirom davao intervju jednom hrvatskom tjedniku. (SN, 1. ožujka 2017: 24).*

I kontekstni su pleonazmi posljedica nastojanja za eksplicitnim načinom izražavanja.

3.6. Tekstno povezivanje

Budući da se novinski članak sastoji od manjih odjeljaka, odnosno logičkih cjelina u kojima se iznosi i zaokružuje misao, rečenice se u tim člancima i tekstu u cjelini međusobno povezuju u veće sintaktičke cjeline tekstnim konektorima, jednočlanim ili višočlanim jedinicama koje su vezna sredstva na razini teksta.

Ovisno o autorima postoje različite podjele konektora¹², no u obavijesnim su žanrovima publicističkoga stila brojni neutralni konektori (bez naglašene pragmatičke vrijednosti). Jedan je od takvih konektor *taj* (odnosno svi njegovi oblici) kao najčešći konektor i u hrvatskim dnevnim listovima, npr.

Znanstvenici svjetske meteorološke organizacije (WMO) izmjerili su 17,5 Celzijevih stupnjeva. To je novi rekord. (24sata, 3. ožujka 2017: 6).

Konektor *to* upućuje na sadržaj prethodne rečenice, odnosno izravno se povezuje s objektom (može i predikatom i subjektom) prethodne rečenice. No vrlo se često u takvome anaforičkome upućivanju zamjenica *to* zamjenjuje zamjenicom *ovo*. Česta je uporaba tog i ostalih deiktičkih konektora (*on, onaj, takav, onakav*) jer imaju susplitivnu ulogu, tj. upućuju na rečeno bez suvišnoga ponavljanja sadržaja. Budući da se u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila govori o različitim uzročno-posljedičnim vezama kakvih događaja, u hrvatskim su dnevnim listovima česti uzročno-posljedični konektori *stoga, zato* i *zbog toga*:

Dakako da bi se u slučaju pobjede i u Pulu putovalo u potpuno drugačijem raspoloženju nego što je ovo sada, nakon neplaniranog poraza. Stoga će jedan od najvažnijih zadataka trenera Željka Kopačića uoči gostovanja na Drosini biti psihološka priprema igrača pojedinačno te momčadi u cjelini. (SN, 2. ožujka 2017: 8).

U super nagradnoj igri koju vam donose 24sata možete osvojiti supertelevizor Samsung, kombinirani hladnjak Samsung, usisavač, aparat za obradu hrane, glačalo s generatorom pare i sokovnik. Zato sutra požurite na kioske po vaše najbolje novine i počnite sa sakupljanjem kupona. (24sata, 1. ožujka 2017: 73).

Tim se konektorima uvodi sadržaj koji je posljedica sadržaja iznesenog u prethodnoj rečenici.

Među zastupljenijima su i suprotni konektori *no* i *međutim*:

12 Usp. Silić (1984), Velčić (1987), Silić i Pranjaković (2007).

Valja napomenuti da se ove godine u online glasanje uključio dosad najveći broj Večernjakovih čitatelja. No, iako jedan od najuspješnijih naših poduzetnika, Nenad Baić nije laureatom postao zato što je ponovno postigao neki uspjeh u tom području. (VL, 2. ožujka 2017: 24).

Unatoč tome, sud je Tunica najprije proglasio krivim i osudio na 12 godina zatvora. Međutim, Vrhovni sud nedavno je ukinuo presudu, s argumentacijom da se krivnja ne može temeljiti samo na jednome iskazu. (JL, 3. ožujka 2017: 15).

Osim povezujuće, suprotni konektori imaju i funkciju uvođenja suprotstavljena sadržaja u odnosu na sadržaj iznesen u prethodnoj rečenici.

Također, često se pojavljuju modalni izrazi *dapače*, *naravno* i dr. kojima se izriče odnos prema sadržaju rečenice:

Marin Čilić (na slici) ušao je u četvrtfinale ATP 500 turnira u Meksičkom ljetovalištu Acapulcu nakon što je u hrvatskom derbiju i četvrti put bio bolji od Borne Ćorića. Dapače, i rezultat je bio sličan kao i prije dva tjedna u Rotterdamu (...). (VL, 3. ožujka 2017: 39).

Doći će sad drugi ljudi koji će uložiti i pokušati podignuti klub na još višu razinu. Naravno, šteta je samo što Dario Šimić više nije savjetnik kluba sa Sicilije. (SN, 2. ožujka 2017: 24).

Uporabom modalnih izraza uvodi se sadržaj u vezi s kojim se izražava stav govornoga subjekta prema sadržaju koji se prenosi, bilo da se on (ne)prihvata, ističe, precizira ili naglašava.

U hrvatskim su dnevnim listovima česti i objasnidbeni konektori *naime* i *drugim riječima*, dopusni konektor *ipak* te konektori *pritom* i *usto*:

Kad se analizira zašto je odluku objavio baš sada, onda analitičari Primere misle kako je to samo psihološka motivacija. Naime, u Barceloni su svi glasno šaputali kako je trener bivši te kako se traži njegov nasljednik. (SN, 3. ožujka 2017: 12).

Dr. Car je također istaknuo da bi se trebalo razgovarati o viziji zdravstvenog turizma koji može preživjeti u globalnome selu. Drugim riječima, istaknuo je da se odabir Hrvatske kao destinacije ne bi trebao temeljiti na nižoj cijeni ili ljepoti mora, već na kvaliteti usluge. (NL, 3. rujna 2018: 19).

Objasnidbeni konektori česti su u tekstovima dnevnih listova jer uz povezujuću imaju važnu funkciju uvođenja objašnjenja sadržaja prethodne rečenice.

Dopusni konektori, pak, upućuju na dopuštanje ostvarenja sadržaja koje je u suprotnosti s izrečenim sadržajem prethodne rečenice:

Iskustvo u partizanima tada mu je itekako pomoglo glede izgleda partizanskih uniformi i njihovog načina života. Ipak, najveća priznanja dobio je za uređenje urbanih interijera iz tridesetih godina u filmu "Jubilej gospodina Ikla", te za suvremene interijere u remek-djelo Branka Bauera "Samo ljudi", "Tri Ane" i "Martin u oblacima" (JL, 3. ožujka 2017: 33).

Konektori *pritom* i *usto* dodatno razvijaju sadržaj koji je iznesen u prethodnoj rečenici:

Interes je velik, konkurenti su u problemima, a za Hrvatsku se zanimaju oni koji dosad nisu. Pritom, Slavonija je sinonim, cijela unutrašnjost zemlje ima

*priliku hvatati priključak s balom. (VL, 2. ožujka 2017: 31).
U prosincu iste godine istražni zatvor zamijenjen mu je jamstvom od 14 milijuna kuna, radilo se o nekretnici Alfonsine Vlahović u Samoboru vrijednoj 7,63 milijuna kuna u gotovini. Usto su mu izrečene i spomenute mjere opreza. (JL, 1. ožujka 2017: 11).*

Također se često pojavljuju i pojačivači *štoviše*, *još* i *čak* kojima je funkcija pojačavanje sadržaja ili dijela sadržaja rečenica u kojima se nalaze:

Svatko će dobiti po jedan primjerak šest aparata uz koje vam kućanski poslovi neće biti gnjavaža. Štoviše, uživat ćete u novim pomagačima uz koje će vaš stan biti najurednije i najugodnije mjesto za život. (24sata, 1. ožujka 2017: 73).

Zamparini je inače bio poznat kao kontroverzan predsjednik kad se radilo o promjenama na trenerskoj klupi. Čak je različitih 29 trenera u njegovoj predsjedničkoj eri sjedilo na klupi Palerma, a trenerskih promjena je bilo 40. (SN, 2. ožujka 2017: 24).

Uobičajen je u hrvatskim dnevnim listovima i zaključni konektor *dakle*, što je u skladu sa sadržajima koji se donose u dnevnim listovima te se često uz pojedine teme iznose različiti opći ili pojedinačni zaključci:

Ipak taj pogodak Peroševića mnogo mijenja na stvari uoči Gradskog vrta koji će "gorjeti" na uzvratnom polufinalnom srazu. Dakle, zaključak nakon prvih dvoboja polufinala Kupa je slijedeći – sve ide k očekivanom finalu dvije najbolje hrvatske momčadi. (SN, 2. ožujka 2017: 5).

U zaključnoj je funkciji i konektor *u svakom slučaju*:

U svakom slučaju, ako je zaista istina ona stara izreka da ljubav ide kroz želudac, Rijeka bi trebala biti grad u kojem caruju ljubav i sreća u što će se, vjerujemo, uvjeriti svi koji 7. i 8. rujna dođu u Exportdrvo na Delti. (NL, 2. rujna 2018: 19).

Potvrđeni su i primjeri naglašene uporabe veznika u konektorskoj ulozi, npr.

Imaju četiri trgovine, dvije su izvan Hrvatske: u Frankfurtu i Mostaru. I web shop. I cijelu vojsku obožavateljica među kojima su i Hrvatice. (JL, 3. ožujka 2017: 30).

Producentica je popularne televizijske kulinarske emisije, voli svojeg zgodnog supruga, ima predivan dom koji dijele u Los Angelesu. A sada nosi njihovo prvo dijete. (24sata, 1. ožujka 2017: 61).

Takvo sintaktičko ustrojstvo karakteristično je za književnoumjetnički stil jer nije stilski neutralno kao što se to očekuje u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila te bi ga trebalo izbjegavati u uporabi u dnevnim listovima.

4. Zaključak

Provedena je analiza pojedinih sintaktičkih obilježja hrvatskih dnevnih listova potvrdila povezanost publicističkoga stila s drugim apstraktnim funkcionalnim stilovima, administrativnim i znanstvenim. Zajedničke su im značajke nominalizacija, eksplicitni način izražavanja, uporaba pleonastičnih konstrukcija i tekstnih konektora.

Na korpusu hrvatskih dnevnih listova potvrđena je i opća značajka obavijesnih žanrova publicističkoga stila, a to je uporaba neutralnih jezičnih sredstava, što na sintaktičkoj razini rezultira njezinim pojednostavnjenjem. Reducirana je uporaba glagolskih vremena, najčešće na perfekt, prezent i futur I. Posvojnost se najčešće izražava posvojnim pridjevom i posvojnim relativom *čiji*. Karakteristično je navođenje upravnoga govora crticama (dvjema ili jednom) koje su često različitih duljina (zamjenjuju se sa spojnicama), no daje im se prednost u odnosu na uporabu navodnika i zareza. Neusustavljenost se označavanja upravnoga govora očituje i u uporabi različitih načina navođenja u jednome dnevnom listu: najčešće crticama i šiljastim navodnicima. U vezi s problematikom navođenja u tiskanim medijima uočena je potreba za jasnim normativnim kriterijima koji bi trebali biti navedeni u normativnim priručnicima.

Podjednako su zastupljene rečenice s neupravnim govorom, i to objektivne i subjektivne rečenice s glagolima govorenja i mišljenja, s neizrečenim subjektom *mi* te s konstrukcijom *kako* + glagol. Dominantno je obilježje obavijesnih žanrova publicističkoga stila nominalizacija koja se u hrvatskim dnevnim listovima ostvaruje u gotovo svakoj rečenici u vidu kondenzacije, dekompozicije predikata, prepozicionalizacije i/ili intenzifikacije. Nepoželjna su ustrojstva s dekomponiranim predikatom te primjeri intenzifikacije koja dovodi do pojave pleonastičnih konstrukcija posljedica utjecaja administrativnoga stila. Iako doprinose intelektualizaciji iskaza, njima se postiže željena eksplikativnost tekstova obavijesnih žanrova. Sintaktički su pleonazmi brojni u hrvatskim dnevnim listovima, a pojavljuju se u obliku pleonastičnih sveza, vezničkih pleonazama, pleonastičnoga niza, pleonastičnih rečenica i kontekstnih pleonazama. Iako su neprihvatljivi s normativnoga stajališta, u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila uporaba pleonazama ima funkciju točnoga shvaćanja obavijesti koje se prenose te služe stvaranju jačega dojma. Ipak, pretjeranu bi uporabu pleonastičnih konstrukcija, koje su karakteristične za administrativni stil, trebalo izbjegavati u tekstovima obavijesnih žanrova publicističkoga stila. Pojednostavnjenje sintakse ogleda se i u uporabi tekstnih konektora jer se biraju neutralna vezna sredstva kojima se ostvaruje povezanost iznesenih sadržaja. I uporaba je ostalih potvrđenih konektora u funkciji povezanosti struktura na sintaktičkoj i semantičkoj razini.

Zaključno se može reći da su potvrđena sva sintaktička obilježja koja karakteriziraju obavijesne žanrove publicističkoga stila, no uočeno je često nepoštovanje normativnih pravila standardnoga jezika na pravopisnoj i gramatičkoj razini. Razvijanje svijesti hrvatskih govornika o nužnosti poznavanja i poštivanja jezičnih pravila te jasno određenje tih pravila u normativnim priručnicima preduvjet je za smanjenje normativnih odstupanja koja su česta u obavijesnim žanrovima publicističkoga stila.

Literatura

Barić, E. i dr. (1995). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.

Barić, E. i dr. (1999). *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Pergamena; Školske novine.

Frančić, A.; Hudeček, L.; Mihaljević, M. (2005). *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Frančić, A.; Petrović, B. (2013). *Hrvatski jezik i jezična kultura*. Zaporešić: Visoka škola

- za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“.
- HP = Jozić, Ž. i dr. (2013). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Hudeček, L.; Mihaljević, M. (2009). *Jezik medija: publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Hudeček, L.; Mihaljević, M. (2016). „Navođenje u novinskome tekstu.” U: Vlasta Rišner (ur.), *Jezik medija nekada i sada. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 6. i 7. lipnja 2014. godine na Filozofskom fakultetu u Osijeku* (str. 164–183). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada; Osijek: Filozofski fakultet.
- Hudeček, L.; Mihaljević, M. (2017). „Funkcionalni pravopis: Pravopis i novinski tekst.” *Hrvatski jezik* 4/2, 1–10.
- Hudeček, L.; Lewis, K.; Mihaljević, M. (2011). „Pleonazmi u hrvatskome standardnom jeziku.” *Rasprave* 37/1, 41–72.
- Hudeček, L.; Mihaljević, M.; Vukojević, L. (2010). *Jezični savjeti*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Katičić, R. (2002). *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. 3. poboljšano izdanje. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; Nakladni zavod Globus.
- Pranjeković, I. (1996). „Funkcionalni stilovi i sintaksa.” *Suvremena lingvistika*, 1–2, 519–527.
- Pranjeković, I. (2001). *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Rišner, V.; Glušac, M. (2011). *Kroz mijene i dodire publicističkoga stila*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.
- Rišner, V. (2016). „Jezik medija kao s(t)jecište različitih stilova.” U: Vlasta Rišner (ur.), *Jezik medija nekada i sada. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 6. i 7. lipnja 2014. godine na Filozofskom fakultetu u Osijeku* (str. 236–262). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada; Osijek: Filozofski fakultet.
- Silić, J. (1984). *Od rečenice do teksta*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- Silić, J. (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
- Silić, J.; Pranjeković, I. (2007). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. 2. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Težak, S. i Babić, S. (1992). *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Velčić, M. (1987). *Uvod u lingvistiku teksta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Znika, M. (2006). „Sintaktička norma hrvatskoga jezika u 20. stoljeću.” U: Marko Samardžija; Ivo Pranjeković, *Hrvatski jezik u 20. stoljeću* (str. 109–144). Zagreb: Matica hrvatska.

Izvori:

24sata, 1. – 10. ožujka 2015.; 1. – 3. ožujka 2017.

Jutarnji list, 1. – 3. ožujka 2017.

Novi list, 31. kolovoza – 3. rujna 2018.

Sportske novosti, 1. – 3. ožujka 2017.

Večernji list, 1. – 3. ožujka 2017.

SOME SYNTACTIC FEATURES OF CROATIAN DAILY NEWSPAPERS

Abstract

This paper describes syntactic features of the publicist functional style from the normative and functional point of view, using examples from Croatian daily newspapers (*24sata*, *Sportske novosti*, *Jutarnji list*, *Novi list* and *Večernji list*), i.e. the syntactic features which can be defined as distinctive in the description of the style. These features include simplification of syntax, specific use of tenses, signalling of direct and indirect speech, nominalization, syntactic pleonasm and textual coherence. On the basis of the conducted research, conclusions are made about the typical as well as undesirable syntactic features of informational genres within the publicist style. The identified syntactic features are also a proof of the connection between the publicist style and other abstract styles.

Key words: syntactic features, publicist functional style, Croatian daily newspapers